

Toespraak van mw. prof. dr. H.M. (Heleen) Dupuis, Ondervoorzitter van de Eerste Kamer, ter gelegenheid van de start van de campagne 'Stilstaan bij Vrijheid 2011', op 7 april 2011 te Den Haag

Geachte Voorzitter mevrouw Verbeet,
Voorzitter en bestuursleden van het Nationaal Comité,
genodigden,

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei vervult in ons land een belangrijke taak als het gaat om het levend houden van de herinnering aan de bevrijding. 5 Mei 1945: een moment van extase, zoals dat nadien werd beleefd door miljoenen burgers in vele landen die hun vrijheid herwonnen. De recente beelden in Tunesië en Egypte staan op ons netvlies.

Elk jaar staan wij stil bij de bevrijding van mei 1945, en bij de hoge prijs die daarvoor in mensenlevens werd betaald. De jaarlijkse herdenking bepaalt ons telkens weer bij kernbegrippen als vrijheid en democratie; twee waarden die centraal staan in politiek en samenleving.

Maar weten we nog precies wat vrijheid betekent? Vrijheid kun je niet proclameren; zij moet worden beleefd én gedragen door burgers, gekozenen, bestuurders. Is vrijheid mijn persoonlijk recht, of eerder iets dat mij wordt verleend door anderen? Is vrijheid een recht tot elke prijs, of eerder een voorrecht, waarvoor ook een prijs mag worden gevraagd?

'Vrijheid' kan gemakkelijk verworden tot een vrijblijvend begrip, als wij niet goed meer weten waarvan wij vrij willen zijn. Vrij van onderdrukking, vrij van achterstelling en discriminatie en vooral: vrij van willekeur en wetteloosheid, vrij van geweld en oorlog.

Vrijheid is een verlangen van alle tijden, en zo ook de strijd om haar te veroveren en te behouden. Want elke generatie, en elk individu, ziet zich opnieuw geplaatst voor situaties waarin de fundamentele vragen over recht en onrecht, vrijheid en onderdrukking aan de orde zijn. En dan is opnieuw de vraag: wat is ons ijkpunt? Hoe meet je vrijheid, hoe veel mag het zijn, en waarvan willen wij 'vrij' zijn?

Daarom is het goed wanneer we ons ook verdiepen in de vele gedaanten van onvrijheid. Dat we een scherp oog ontwikkelen voor dat wat mensen knecht, apart zet, uitsluit, onmondig en onwetend houdt, en wat hen het recht ontzegt om zich te uiten en te ontplooien. Zien we die krachten? Kunnen we het onderscheid maken? Hoe leren jongeren het verschil, en hoe behouden wij als samenleving onze waakzaamheid?

Soms helpen beelden uit andere landen ons om het onderscheid te maken. We zien via de televisie hoe burgers zonder vrees voor lijf en goed zich aaneensluiten tot een massabeweging, die maar één roep kent: vrijheid, grondrechten en democratie. Vaak betreft het burgers die deze vrijheid nog nooit hebben geproefd. Juist hun inzet en passie kunnen ons inspireren.

Dames en heren,

Vrijheid en recht zijn geen statische begrippen. Zij krijgen in elk tijdsgewricht nieuwe vormen. Zij worden herboren uit L' Esprit De Lois van Montesquieu; als ik zo mag zeggen: de eerste democraat. Die geest, dat Esprit, verbindt ook de volkeren van Europa. Na 1945 is in Europa veel opgebouwd dat indirect een verworvenheid is van beide Wereldoorlogen, die in het bijzonder op ons continent veel sporen hebben nagelaten. Volkeren van West-, midden en Oost-Europa verenigden zich op 5 mei 1949 in de Raad van Europa. De Parlementen van 47 lidstaten - van Finland tot Turkije, en van Ierland tot Armenië - zijn sindsdien verenigd in de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. De Raad en de Assemblee behoeden samen de principes van de rechtstaat en de rechten van de mens.

De belangrijkste beginselen hebben deze 47 landen vastgelegd in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (het EVRM), waarbij Nederland zich bij de oprichting in 1950 heeft aangesloten. Sinds dat jaar wordt niemand in Europa als rechteloos burger geboren.

Dames en heren,

Het is een goede keuze dat het Nationaal Comité dit jaar de werknemers centraal stelt in haar doorlopende project 'Stilstaan bij Vrijheid'. Arbeid is vaak de basis voor persoonlijke ontplooiing, en het verrichten van zinvol werk beantwoordt aan ons beeld van vrijheid. Het waren arbeiders en ambtenaren die in Amsterdam de Februaristaking uitriepen, toen hun Joodse medeburgers werden afgevoerd. En het waren de arbeiders op de scheepswerven van Gdansk, die met hun standvastig protest een einde maakten aan de communistische overheersing in Polen.

Geachte aanwezigen,

Het Nationaal Comité lanceert zijn campagne voor 2011 op het Binnenhof, in het hart van onze wetgevende en controlerende macht. Dat is een goede keuze, want als iets vrijheid belichaamt, dan is het wel de soevereiniteit van het volk in een democratische rechtsstaat. Het blijft een absolute plicht voor de Tweede en voor de Eerste Kamer de rechten en vrijheden van burgers in onze samenleving te bewaken. En dat zullen wij blijven doen.

Namens de Eerste Kamer wens ik alle vrijwilligers die zich inzetten bij de vele kransleggingen op 4 mei en de feestelijkheden op 5 mei een waardige én een blijde herdenking.